

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/304014311>

Перспективите на глобализацијата во средното образование во РМ

Article · January 2008

CITATIONS

0

READS

8

1 author:

Violeta Janusheva

University "St. Kliment Ohridski" - Bitola

95 PUBLICATIONS 31 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

PROBLEMS ARISING FROM THE WIDESPREAD SIMPLIFIED VIEW OF THE TRANSLATION PROCESS [View project](#)

Culture Bound Concepts and Allusions in Translation [View project](#)

м-р Виолета Јанушева, наставник по македонски јазик и литература
СОЗУ Кузман Шайкарев - Битола

ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ВО СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р.М

Ако не мислите на иднината, не можете да ја имате - Galsworthy
Само промените се вечни

Социокултурниот, економскиот и политичкиот контекст кој нè опкружува, рефлектирајќи ги трендовите и стандардите на глобализацијата, рапидно ја менува својата физиономија. Континуирано се соочуваме со овие промени кои стануваат движечка сила во сите сфери на човековото живеење. Всушност, и не постои сегмент кој е имун на влијанието на овие промени. Тие го менуваат целокупниот општествен живот.

Образованието како круцијална компонента на едно општество, врз која се темели и развојот на самото општеството, во епохата на глобализацијата и последователните промени од неа, исто така, е поставено пред нови предизвици. Знаењето, начинот на кој тоа се стекнува и пренесува, се поставува како фундамент на тековните на глобализацијата. Сè повеќе се зборува за информатичко-комуникациска и технолошка писменост.¹ Сè повеќе станува актуелно прашањето за информатичко-комуникациската технологија и нејзината интеграција во образованието, особено ако се знае дека во развиените земји, а и во Р. Македонија, ИКТ во голема мера ги промени ставовите и пристапите кон образованието. Сè повеќе се инсистира на подинамична интеракција меѓу наставниците и учениците, на зголемена соработка, на тимска работа во активностите поврзани со решавање проблеми. Сè повеќе се согледува потребата од ИКТ писмени ученици, односно потребата од образување на ученици кои ќе го развиваат критичкото мислење, лидерството и кои ќе имаат контрола врз сопственото учење. Тенденција е идните ИКТ писмени ученици да го прифатат моделот на *longlife learning* како дел од нивниот ментален склоп, и со еден збор да се оспособат да egzистираат во новите услови што ги диктира пазарот на трудот. Во оваа смисла, доколку сакаат да бидат дел од овој нов пазарен и дигитален свет, училиштата треба ефективно и ефикасно да ги реорганизираат своите програми во насока која ги следи националните приоритети и потребите на пазарното општество.

Целта на статијата е да се прикаже, колку што е можно поавтентично, актуелната состојба во средното образование во поглед на интеграцијата на ИКТ и да се акцентира ургентната потреба од сосема поинаков пристап кон ИКТ, како и кон изучувањето на англискиот јазик како најрелевантна компонента на овој процес. Оттука произлегува и крајната цел на заземање на поинаков пристап кон ИКТ, а тоа е *ефикасно и ефективно унапредување и усовршување на наставниот процес и, пред сè, подобрување на начинот на кој учениците учат*.

Кога се зборува за поинаков пристап кон ИКТ, пред сè, се мисли на ИКТ која нема да е цел самата на себе, ИКТ која нема да се смета само како технички ресурс, затоа што во тој случај интеграцијата на ИКТ нема да може да ги избегне старите традиционални модели во училиштата. Искуство укажува на тоа дека, и покрај големиот степен на ИКТ писменост и

¹ ИКТ писменост се дефинира како способност за соодветна употреба на дигиталната технологија, комуникациските алатки и компјутерските мрежи за да се решат проблеми со цел да се функционира во информатичкото општество. Ова значи да се поседува способност за да се користи технологијата како алатка за истражување, организирање и комуницирање со информациите (в. nationalacademies.org/bose/ICTFluency_Assessment_Overview_Article.pdf). Имајќи ја во вид дефиницијата, со сигурност може да се каже дека состојбата во Р. Македонија, во поглед на ИКТ писмени граѓани и нивната електронска зрелост, воопшто не е за потценување.

електронска зрелост, сепак, во нашите училиници, во голема мера, преовладуваат традиционалните модели.

Факт е дека Р. Македонија многу инвестира во ИКТ. Факт е дека постои сеопшт консензус околу присутноста и потребата од истата во образованието. Факт е дека и училиштата, секое во рамките на своите потреби и можности, ги поддржуваат овие иницијативи и тенденции. Факт е, исто така, дека најголем дел од активностите поврзани со ИКТ, се поврзуваат со различни пилот-проекти, финансирани од различни донатори и фондации, без поголема усогласеност со потребите на наставниците и учениците. Но, и покрај сè, искуството зборува дека недостига една позадлабочена визија за интеграцијата на ИКТ во образованието и дека барем во таа насока напредувањето и усовршувањето е маргинално.

ИКТ треба да е поврзана со стратешките визии за образованието, а тоа пред сè, се однесува на подобрување на начинот на кој студентите учат. Во поглед на користењето на ИКТ, искуствата на развиените земји покажуваат дека дури 94% од студентите не ја поврзуваат ИКТ со потешко или полесно учење, туку со чувството дека многу *неефективно* го учат зададениот материјал. За жал, нема релевантни сознанија за искуствата на нашите ученици во поглед на начинот на кој тие учат со интеграција на ИКТ во наставата. Постојат индикатори кои покажуваат дека ИКТ се интегрира во наставата. Прашањето е каков е квалитетот на таа интеграција и дали таа помага да се подобри начинот на кој учениците учат.

Од горе кажаното произлегуваат неколку прашања:

- Колкави се капацитетите (ИКТ) со кои располагаат наставниците и учениците во приватното и професионално опкружување?
- Колку со постојните капацитети се менува начинот на кој се реализира наставата во средното образование и како се употребува ИКТ?
- Колку се менува улогата на наставниците и учениците во наставниот процес каде се интегрира ИКТ?
- Дали нашите училиници се менуваат како резултат на постојаните реформи и зголемувањето на инвестициите во ИКТ?

За да се најдат одговори на овие прашања, се спроведе анкета, во која беа опфатени 100 ученици од различни средни училишта на различна возраст, се извршија формални и неформални разговори со наставниците и учениците, се опсервира состојбата во средното образование, а се зеде предвид и сопственото искуство.

Анализите од преземените активности го покажуваат следново: Капацитетите со кои располагаат наставниците и учениците во нивното приватно опкружување се огромни. Скоро да нема ученик или наставник кој дома нема компјутер. Но, во рамките на училиштата состојбата е поскудна. Речиси и да нема средно училиште каде секој ученик има на располагање компјутер во секое време. Значи, разбирлива е тенденцијата на училиштата и на Владата, во нивната визија, да посветат поголемо внимание и да вложат напори за да ја подобрат актуелната состојба.

Она што загрижува е факот дека многу мал број ученици, во приватното опкружување, постојано имаат на располагање Интернет линија и дека дури и тие истата многу ретко ја користат, затоа што тоа се одразува на нивниот домашен буџет. Тие, најчесто Интернет користат, секако, само доколку имаат потреба (индивидуална или професионална), посетувајќи некој локален Интернет-клуб, кај пријатели или на часовите по информатика на училиште. Останува отворено прашањето како овие ученици ќе успеат да се снајдат во новиот дигитален свет, да одговорат на неговите барања и да ги следат трендовите на глобализацијата.²

Според анализите, а и според искуството, факт е дека ИКТ најмногу се поврзува со индивидуалните интереси на учениците: забава, мирцање, електронска пошта, музика, филмови, популарниот *msn* и сл. Анализите покажуваат дека за потребите на наставата, учениците во најголема мера, ИКТ ја употребуваат за изработување на семинарски работи, *power point*

² За прашањето може да се размислува во различни насоки. Може да се акцентира потребата од преземање итни мерки (од Владата, од училиштата) за подобрување на оваа состојба. Но, може да се размислува и за негативните аспекти на глобализацијата, особено во поглед на поделбата на оние кои имаат и оние кои немаат. Во статијата, не се навлегува во анализа на негативните импликации од глобализацијата.

презентации и за истражувања поврзани со одредени проекти (за нивниот квалитет може многу да се зборува). Анализите, исто така, покажуваат дека и наставниците само понекогаш, односно многу ретко во својата наставна практика користат ИКТ и тоа најчесто видеобим и power point презентации. За дискусија е дали ваквиот начин на употреба на ИКТ, од учениците и наставниците, воопшто значи и промена на начинот на кој се реализира наставниот процес и се усвојува наставната содржина. Пр.: наставникот може да побара ученикот да напише есеј, за одредено дело кое се интерпретира според програмата и за истата цел да го упати ученикот да истражува на Интернет, без да му даде конкретна тема и конкретни инструкции што од него очекува. Може да се случи ученикот да обезбеди повратна информација така што одредена статија од Интернет ќе ја препише од збор од збор, без да го развива критичкото мислење, без да го истражува проблемот и сл. - многу често станува збор за плагијат. (Во оваа смисла многу може да помогне воведувањето на проектната задача во рамките на Државната матура, односно Завршниот испит. Бирото за развој на образованието даде прецизни насоки за начинот на изработка на проектната задача. Наставниците мораат акцентот да го стават на важноста на самостојноста и креативноста на учениците и на опасноста од плагијат). Се разбира, дека ваквиот начин на работа не се однесува генерално на сите ученици и наставници, но искуството покажува дека во најголем број случаи, ваквиот начин на работа се наметнува како практика. Од друга страна, наставникот може во својата наставна практика да употребува power point презентација и при тоа во истата, во неколку слајдови, да ја има буквално истата содржина како и во учебникот. Ваквиот приод ги наметнува следниве прашања: Станува ли во овој случај збор за истражувачки процес, за промоција на критичкото мислење на учениците и за поинаков пристап на интеграцијата на ИКТ во наставниот процес во вистинска смисла на зборот?

Се наметнува размислувањето дека интеграција на ИКТ на ваков начин во наставата е далеку од тоа да ја прикаже ИКТ во светлото на нејзината ефективност. Исто така, наместо да станат стандард, начин на работа во образовната практика, ретки видеопроекции, некреативни презентации во power point, барем според резултатите од анкетата, се слика за поинаквиот пристап на интеграцијата на ИКТ во образованието. Ретко или скоро никогаш не се употребуваат *блогговите* како алатки за комуницирање и учење, иако меѓу младиот свет широко е распространет овој начин на комуникација. Значи, за жал, може да се заклучи дека во нашите училишта сè уште, во голема мера, преовладуваат традиционалните модели, наставниците најчесто усно ја презентираат материјата, а учениците се во улога на пасивни слушатели. Наставникот е сè уште главниот извор на информации, учениците само пасивни слушатели, а интеракцијата е застапена многу малку. Пософистицирана имплементација на најразлични компјутерски програми кои вклучуваат забавна интеракција на ЦД, интерактивни мултимедијални вежби³, за да се подобри учењето и да се тестираат знаењата на учениците, е сè уште само премногу скапа инвестиција и сè уште претставува само визија за нашата понатамошна работа.

Едно е сигурно. Треба да се работи на зголемување на ИКТ вештини на наставниците и на учениците, затоа што можеби станува збор за индивидуална некомпететност на наставниците да се справат со промените, а можеби за недоволна мотивација да ја променат долгогодишната востановена практика. Се чини дека е многу мала мотивацијата на наставниците да заземат поинаков пристап кон ИКТ, иако главниот генератор треба да биде грижата да образуваат ученици способни за живот во новите услови. Пред сè, треба да се промени свеста на наставникот за неговата улога во образовниот процес - за неговата улога како наставник кој ќе

³ Интерактивни мултимедијални вежби, дизајнирани на Универзитетот во Калифорнија, се употребуваат во медицинското училиште во Лос Анџелос за да се тестира знаењето на учениците од областа - имунологија. Со овие вежби учениците се ставаат во улога на научници кои треба да решат одреден проблем, имено да ги идентификуваат родителите на едно девојче со помош на аминокиселините. За да го решат овој проблем, учениците имаат пристап до податоци од експертски категории: полиција, училиште, болнички персонал и тие можат да вајдат податоци за крвните групи и отпечатоците од прстите. Компјутерот следи кои можности учениците ги разгледуваат и известува за секој чекор од нивното размислување, што е особено важно, за подоцнежниот преглед заедно со наставникот. Со помош на истражувачка мапа/патека се добива визуелна реконструкција на нивните мисловни процеси. Наставникот знае, не само дали тие го решиле проблемот, туку и како. Толкувајќи ги овие шеми наставникот знае кои ученици размислувале аналитички за да го решат проблемот, а кои не. Наставникот, исто така, може да следи кој ја научил лекцијата по генетика. (http://adb.org/Documents/Reports/...ICT_education_training.pdf).

биде менторски ангажиран, лидер и мотиватор. Сè што е потребно е наставникот да ја развие својата креативност и да се ослободи од традиционалноста. Од наставникот не се бара постојано да ја користи ИКТ во својата практика, но се покажува дека императив на времето е употребата на ИКТ на начини преку кои наставникот континуирано ќе го унапредува и усовршува наставниот процес и ќе го подобрува начинот на кој учениците учат.⁴

Во светлото на ова треба да се додаде уште и фактот дека новата информатичка ера, новиот начин на живеење со сите информации кои го менуваат и нашиот однос кон нив, бара и солидно познавање токму на англискиот јазик, како јазик со престиж. Процесите на глобализацијата укажуваат на фактот дека е пожелно секој да биде флуентен барем по најмалку два јазика, затоа што без тоа познавање се ризикува да се изгуби компетитивноста и компетентноста во глобалното пазарно општество. Ова станува очигледно уште повеќе важно, ако се знае дека 80 - 85% од сите страници на Интернет во светот и од сите научни публикации се на англиски јазик.⁵

Асс. м-р Кирил Барбареев
Педагошки факултет - Штип

ЗОШТО - ЛОКАЛЕН КУРИКУЛУМ ?

Доколку се потсетиме сите Ние кои пред само 2, 5, 10, 15, 25, 35 ... години завршивме предучилишно и основно образование и сериозно пред нас си го поставиме прашањето - што научив јас за мојата локална средина од програмата во воспитно-образовниот процес? Зошто мојот град или село се нарекува така како што се нарекува? Кој му го дал името и зошто имало толку промени? Дали знам барем две анегдоти за некои настани и случки кои оставиле силен печат на ова место каде денес живеам? Кои планини, реки, езера, стари градови, ископини, тврдини се наоѓаат во локалната средина и што знам за нив? Колку и што знам за историјата и традицијата на моето место? Какво било минатото во мојата средина, со кого да поразговарам за сегашноста и иднината за мојата локална средина итн. Одговорите на ваквите прашања и уште еден голем дел на други прашања ги знаеме од нашите баби и дедовци, нашите родители и други возрасни членови од семејството но, не и од програмата во училиштето односно предучилишната установа. Оттука, значењето на локалниот курикулум и потребата од негово креирање е посебно важна.

Интересот за креирање на локален курикулум во социолошката⁶ и во педагошката наука е присутен од поодамна. Но, понагласено, тој се јавува кон средината на 19-тиот век. Постојат повеќе гледишта, од кои најголем број од нив се резултат на дискусиите за традиционалното и отворено училиште или предучилишна установа. Како што забележуваат повеќе автори, извориштето на овие идеи е во делата на Џон Дјуи (1859-1952), според кој иднината на училиштето зависи од неговата отвореност кон средината. Дјуи во основа ја развива прагматистичката концепција на воспитанието која се заснова на оспособување за секојдневни практични задачи, како и детското искуство кој го смета за највисок образовен дострел.⁷

⁴ Од друга страна неизбежен е фактот дека наставниците се оставени сами на себе да се снаоѓаат со софтвер кој е основа за поинаков пристап во користење на ИКТ во наставниот процес. Факт дека нешто мора да се презема на полето на лиценциите, дистрибуцијата до училиштата, бесплатни софтвери и сл.

⁵ Во врска со ова, секако дека може да се зборува за тоа што ќе се случи со малите јазици, но во статијата не се навлегува во негативните импликации од глобализацијата

⁶ Тимовски, Владо. (2004), *Педагошка практика, година 2, бр 1*, Педагошки факултет „Св.Климент Охридски“ - Скопје

⁷ Дјуи, (1970), *Vaspitanje I demokratija*, Obod, Cetinje